

УДК: 615.32+582.794.1
© Сікорин У.Б., 2012

ДОСЛІДЖЕННЯ СИРОВИННИХ РЕСУРСІВ СТАРОДУБА ШИРОКОЛИСТОГО Сікорин У.Б.

Івано-Франківський національний медичний університет

Вступ. Стародуб широколистяний (*Laserpitium latifolium* L.) родини Зонтичні (Ariaceae) досить широко використовується в науковій і народній медицині. Біологічна дія стародуба (с.) широколистяного зумовлена широким спектром біологічно активних речовин та полягає в тому, що його використовують для лікування захворювань гепатобіліарної системи, серед яких особливе місце займають хвороби підшлункової залози [1].

У зв'язку з можливістю використання с. широколистяного в медицині нами досліджувалось розповсюдження рослини на території деяких областей західного регіону України.

Робота виконана у відповідності до теми НДР кафедри фармації ІФНМУ «Дослідження деяких дикорослих і культивованих лікарських рослин західного регіону України та розробка лікарських засобів на їх основі» (№ держреєстрації 0110 U 006205).

Метою роботи було дослідження сировинних ресурсів стародуба широколистяного на території Івано-Франківської та Чернівецької областей.

Матеріали і методи дослідження. В процесі роботи використовували методичні матеріали І.Л. Крилової, А.І. Шретера (1971) щодо вивчення запасів дикорослих лікарських рослин [2].

Проведені геоботанічні дослідження території Івано-Франківської та Чернівецької областей, обстежено місця зростання с. широколистяного. Популяції с. широколистяного розміщені переважно у складі вторинних угруповань на лісових галявинах, узліссях та на місцях вирубок мішаних лісів. При вивченні місць зростання характерним було наявність великої кількості модельних екземплярів на узліссях з добрим освітленням.

Для визначення запасів сировини с. широколистяного визначали дві величини – площу зарості та її урожайність. Площу зарості визначали, прирівнюючи її границі до певної геометричної фігури, встановлювали параметри для розрахунку площі цієї фігури. При оцінці урожайності сировини стародуба широколистяного використовували метод модельних екземплярів [2, 4-5].

Результати та їх обговорення. Визначення запасів коренів та листків стародуба широколистяного проводили на конкретних заростях під час відмирання рослини та в період цвітіння відповідно. Роботу проводили протягом 2003 - 2008 років у таких угрупованнях:

1) окол. с. Спаське Сторожинецького району Чернівецької області – лісові узлісся, 300 - 500 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 70 %, інші види (*Pteridium aquilinum* Kuhn., *Laturus niger* (L.) Bernh., *Geranium sanguineum* L., *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim., *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers, *Asarum europaeum* L. та ін.) – 30 %. Ґрунт – чорноземно-лучний, вміст гумусу в опідзолених чорноземах становить 3,4 - 4,0 %.

2) окол. с. Садгора Сторожинецького району

Чернівецької області – лісові узлісся, 300 - 500 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 50 %, інші види (*Pteridium aquilinum* Kuhn., *Geranium sanguineum* L., *Filipendula ulmaria* (L.) Maxim., *Asarum europaeum* L., *Anthoxantum odoratum* L., *Pulmonaria obscura* Dumort., *Egisetum arvense* L. та ін.) – 50 %. Ґрунт – бурозем гірсько-лісовий.

3) окол. с. Ісаків Тлумецького району Івано-Франківської області – чагарники, 400 - 500 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 30 %, інші види (*Fagus sylvatica* L., *Padus racemosa* (Lam.) Gilib., *Helleborus purpurascens* Wald. et Kit, *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers та ін.) – 70 %. Ґрунти – темно-сірі опідзолені, вміст гумусу від 1 до 4 %.

4) окол. с. Марківці Тисменицького району Івано-Франківської області – дубова посадка, 250 - 300 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 40 %, інші види (*Digitalis lanata* Ehrh., *Convallaria majalis* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers, *Asarum europaeum* L., *Anthoxantum odoratum* L., *Campanula padula* L. та ін.) – 60 %. Ґрунти – лучні, чорноземно-лучні, вміст гумусу 3,1 %.

5) окол. с. Діброва Тисменицького району Івано-Франківської області – галявини у лісовій зоні, 250 - 300 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 60 %, інші види (*Stachys sylvatica* L., *Thymus vulgaris* L., *Convallaria majalis* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers, *Campanula padula* L. та ін.) – 40 %. Ґрунти – лучні, чорноземно-лучні.

6) окол. смт. Отинія Коломийського району Івано-Франківської області – узлісся, 300 - 400 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 80 %, інші види (*Padus racemosa* (Lam.) Gilib., *Crataegus oxycantha* L., *Daucus carota* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers, *Campanula padula* L. та ін.) – 20 %. Ґрунт – дерновий, безструктурний, перенасичений вологою із вмістом гумусу – 1 - 2 %.

7) окол. с. Грабич Коломийського району Івано-Франківської області – узлісся, 300 - 400 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 80 %, інші види (*Fagus sylvatica* L., *Padus racemosa* (Lam.) Gilib., *Crataegus oxycantha* L., *Daucus carota* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers, *Campanula padula* L. та ін.) – 20 %. Ґрунт – дерновий, безструктурний, перенасичений вологою із вмістом гумусу – 1 - 2 %.

8) окол. с. Грушка Тлумецького району Івано-Франківської області – узлісся, 250 - 300 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 40 %, інші види (*Padus racemosa* (Lam.) Gilib., *Helleborus purpurascens* Wald. et Kit, *Crataegus oxycantha* L., *Daucus carota* L., *Asarum europaeum* L. та ін.) – 60 %. Ґрунт – темно-сірий опідзолений, структурний, перенасичений вологою із вмістом гумусу – 1-4%.

9) окол. с. Богородичин Тлумацького району Івано-Франківської області – урочище Мальгава, 200 - 300 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 30 %, інші види (*Padus racemosa* (Lam.) Gilib., *Crataegus oxycantha* L., *Daucus carota* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Asarum europaeum* L. та ін.) – 70 %. Ґрунт – чорнозем опідзолений із вмістом гумусу – 3,4 - 4 %.

10) окол. с. Радча Городенківського району Івано-Франківської області – дубовий ліс після

вирубки, 300 - 400 м н.р.м. Проективне покриття *Laserpitium latifolium* 20 %, інші види (*Padus racemosa* (Lam.) Gilib., *Crataegus oxycantha* L., *Daucus carota* L., *Sanguisorba officinalis* L., *Viscaria viscosa* (Scop.) Aschers, *Eguisetum arvense* L. та ін.) – 80 %. Ґрунт – чорнозем опідзолений із вмістом гумусу – 3,4 - 4 %.

Результати дослідження запасів коренів та листків стародуба широколистоного на досліджуваних заростях наведені в табл. 1.

Таблиця 1. Запаси коренів і листків стародуба широколистоного

Область	Вид сировини	Запас сировини		Обсяг можливої щорічної заготівлі, кг
		Біологічний, кг	Експлуатаційний, кг	
Чернівецька	Корені	24054,0	12860,0	1286,00
	Листки	21669,0	12028,0	3007,0
Івано-Франківська	Корені	8302,52	4240,6	424,06
	Листки	7114,79	3895,71	973,92

Встановлено, що урожайність коренів с. широколистоного становить 122,6 – 569,4 г/м², а листків – 100,2 – 543,5 г/м² у залежності від місця зростання. Обсяг можливих щорічних заготівель с. широколистоного на встановлених заростях становить 361,2 кг, листків 769,6 кг, що свідчить про достатні запаси сировини с. широколистоного для промислової заготівлі як можливої лікарської рослинної сировини.

При розробці проекту аналітичної нормативної документації на корені с. широколистоного нами проведено товарознавчий аналіз сировини з різних місць зростання, визначені числові показники доброякісності сировини, а також досліджені зміни в процесі зберігання, що дозволило встановити термін придатності сировини.

Опрацьовано прийоми заготівлі, первинної обробки, сушіння, доведення до стандартного стану і

зберігання коренів с. широколистоного. Одержані результати товарознавчого аналізу використані при розробці проекту аналітичної нормативної документації «Стародуба корені», інструкції із заготівлі та сушіння коренів с. широколистоного.

Висновки: Встановлені місця зростання стародуба широколистоного на території Івано-Франківської та Чернівецької областей. Обсяги можливих щорічних заготівель для листків на встановлених заростях становить 769 кг, коренів – 361 кг. Запаси сировини стародуба широколистоного достатні для промислової заготівлі як можливої лікарської рослинної сировини.

Перспективи подальших досліджень. Достатня сировинна база стародуба широколистоного вказує на перспективи подальшого вивчення та можливостей створення нових лікарських засобів на його основі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сікорин У.Б. Перспективи використання стародуба широколистоного в медицині / У.Б. Сікорин, А.Р. Грицик // Фітотерапія. Часопис. – 2005. – № 4. – С. 56 – 58.
2. Крылова И.Л. Методические указания по изучению запасов дикорастущих лекарственных растений / И.Л. Крылова, А.И. Шретер. – М.: Изд. ВИЛР, 1971. – С. 2.
3. Работнов Т.А. Методы изучения семенного размножения травянистых растений в сообществах [полевая

геоботаника] / Т.А. Работнов. – Л.: Наука, 1960. – Т. 2. – С. 20 – 40.

4. Сухомлинов Ю.А. Сырьевые ресурсы лабазника шестипелесного в центрально-черноземной зоне РСФСР / Ю.А. Сухомлинов, А.А. Бубеников. – Деп. ВИНТИ. - № 1686 – 388. – 1988. – 11 с.

5. Ивашин Д.С. Справочник по заготовкам лекарственных растений / Ивашин Д.С., Катина З.Ф., Рыбачук И.З. [и др.] – [6-е изд.]. – К.: Урожай, 1989. – С. 140 – 141.

Сікорин У.Б. Дослідження сировинних ресурсів стародуба широколистоного // Український медичний альманах. – 2012. – Том 15, № 4. – С. 141-142.

Встановлені і вивчені місця зростання стародуба широколистоного на території Івано-Франківської та Чернівецької областей. На виявлених заростях стародуба широколистоного за допомогою методу модельних екземплярів встановлені урожайність, біологічний і експлуатаційний запаси, а також обсяг можливої щорічної заготівлі коренів і листя, що свідчить про достатню сировинну базу.

Ключові слова: стародуб широколистяний, корені і листки, місця зростання, урожайність, сировинні запаси.

Сікорин У.Б. Исследование сырьевых ресурсов гладыша широколистоного // Украинский медицинский альманах. – 2012. – Том 15, № 4. – С. 141-142.

Установлены и изучены места произрастания гладыша широколистоного на территории Ивано-Франковской и Черновечкой областей. На обнаруженных зарослях гладыша широколистоного с помощью метода модельных экземпляров установлены урожайность, биологический и эксплуатационный запас, а также объем возможной ежегодной заготовки корней и листьев, что свидетельствует о достаточной сырьевой базе.

Ключевые слова: Гладыш широколистый, корни и листья, места произрастания, урожайность, сырьевые запасы.

Sikoryn U.B. Research resources raw *Laserpitium latifolium* // Украинский медицинский альманах. – 2012. – Том 15, № 4. – С. 141-142.

Identified and explored the place of *Laserpitium latifolium* on the territory of Ivano-Frankivsk and Chernivtsi regions. On the detected broadleaf thickets *Laserpitium latifolium* using the model set of copies yield, biological, and operating margin, as well as possible the amount of the annual harvesting of roots and leaves, indicating that a sufficient resource base.

Key word: *Laserpitium latifolium*, roots and leaves, place of production, productivity, raw material stocks.

Надійшла 11.05.2012 р.
Рецензент: проф. Л.В. Савченкова